

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

**НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЛІСОВОГО
І САДОВО-ПАРКОВОГО ГОСПОДАРСТВА**

**НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ЛІСІВНИЦТВА ТА ДЕКОРАТИВНОГО
САДІВНИЦТВА**

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ

УЧАСНИКІВ

**МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«СТАЛЕ УПРАВЛІННЯ ЛІСОВИМ КОМПЛЕКСОМ ТА
ЗБАЛАНСОВАНИЙ РОЗВИТОК УРБОЛАНДШАФТІВ»
(27 березня 2018 року)**

КИЇВ – 2018

ДО ПИТАННЯ ЩОДО ЗАЛІСНЕННЯ ПЕРЕЛОГОВИХ ЗЕМЕЛЬ ЗАХІДНОГО ПОЛІССЯ УКРАЇНИ

В.М. Маурер, кандидат сільськогосподарських наук,

Р.П. Радько, аспірант*

Національний університет біоресурсів і природокористування України

У межах Західного Полісся методи заліснення та агротехніка створення лісових насаджень на перелогах практично не відрізняються від регіональних, пріоритетом яких є економіка, а не лісівничі засади, що часто зумовлює ослаблення і масове всихання насаджень у майбутньому [1]. Штучні насадження на цих землях, на яких відсутні ознаки та властивості лісових екосистем, створюються з використанням таких же типів лісових культур і агротехніки, як і на лісокультурних об'єктах державного лісового фонду, серед яких переважають свіжі зруби. При цьому агротехніка зазвичай, включає обробіток ґрунту борознами, в процесі якого гумусовий шар виноситься з місць, куди будуть висаджені сіянці. Практично відсутній суцільний обробіток ґрунту. Створюють, як правило, чисті соснові культури, рідше мішані з березою. Сіянці висаджують вручну під меч Колесова з розміщенням садивних місць 2,0–2,5х 0,5–0,75 м. Зовсім не використовується природне поновлення сосни звичайної, яким в регіоні залісилися сотні тисяч гектарів розпайованих земель.

За роки незалежності лише державними лісгоспами Рівненської області створено понад 7 тис. га лісових культур на перелогових землях. З них близько 70 % в умовах свіжого субору й понад 21 % – свіжого бору. Більшість штучних соснових насаджень чисті за складом. Доля деревостанів з домішкою берези та інших видів значно менша (близько 20 %). Внаслідок чого, штучні сосняки на перелогах ослабленні, уражуються збудниками хвороб і пошкоджуються вторинними шкідниками. Проведеними обстеженнями виявлено, що у соснових насадженнях на перелогових землях, має місце масове поширення коренових гнилей через ураження дерев збудником кореневої губки (*Heterobasidion annosum* (Fr.) Bref.).

У регіоні досліджень частка штучно створених насаджень без ознак патології становить: всього 46 % у чистих культурах сосни та 74 % у деревостанах з незначною домішкою листяних дерев. Доречно

---

*Науковий керівник – кандидат сільськогосподарських наук, професор Маурер В.М.

зазначити, що культури сосни з домішкою берези значно рідше уражаються збудником кореневої губки, ніж чисті соснові.

Проте, у випадках, коли у насадженнях сосни домішка берези не перевищує 20 %, вона практично не має впливу на ураження дерев сосни *Heterobasidion annosum* (Fr.) Bref. Дослідження показали, що осередки кореневої губки найбільш характерні для насаджень на перелогових землях, у складі яких частка сосни переважає 50 %.

З метою унеможливлення розповсюдження цієї хвороби, основний обробіток ґрунту необхідно проводити з використанням ґрунтопоглиблювачів, щоб знищити «ґрунтову підшову», яка перешкоджає розвитку корневих систем саджанців.

На перелогових землях, на яких відсутні ознаки та властивості лісових екосистем, з лісівничої точки зору недоцільно створювати насадження подібні деревостанам корінного типу лісу. На таких ділянках перевагу слід віддавати закладанню лісостанів з порід-піонерів, які у стислі терміни здатні забезпечити формування на заліснюваних площах лісових екосистемних ознак і створити сприятливі умови для наступного відтворення на них насаджень подібних за складом, формою і структурою до лісових біоценозів корінних типів лісу.

У разі створення культур сосни, важливе значення належить введенню на заліснювану площу усіх можливих компонентів майбутнього лісового біогеоценозу: достатньої кількості дерев листяних видів, ґрунтопокращуючих кущів, мікоризи тощо. При цьому кращим садивним матеріалом для закладання культур є мікоризовані сіянці сосни. За можливості, ґрунт у борознах з висадженими сіянцями доцільно вкрити мульчею з лісової підстилки.

Усі перелогові регіони досліджень можна поділити на ділянки з опосередкованим і відсутнім лісівничим потенціалом [2]. На перших за умови проведення заходів зі сприяння появі природного поновлення, а іноді, як свідчать само залісені площі, і без них, можна орієнтуватися на природне лісовідновлення берези та сосни. З метою сприяння природному поновленню на перелогох, окрім традиційних лісівничих і лісокультурних заходів (нарізання борозен, мінералізація ґрунту, підсів насіння та ін.) на увагу заслуговують контрольовані пізно осінні або ранньовесняні пали бур'янів.

Список використаних джерел

1. Маурер В.М. Масове всихання насаджень, як наслідок помилок минулогота реакція на несприятливі зміни довкілля. *Ліси Східної Європи у світі, що змінюється: тези доповідей міжнар. наук.-практ. конф.* (Київ, 27–30 верес. 2017 р.). К.:ТОВ «ЦП «КОМПРИНТ», 2017. С. 79–80.
2. Маурер В.М., Кайдик О.Ю. Екоадаптаційне відтворення лісів.К.: РВЦ НУБіП України, 2016. 220 с.